

2. Пустовіт Г. Деякі аспекти методології позашкільної освіти / Г.Пустовіт // Шлях освіти. – 2000. – № 2. – С. 11 – 15.

3. Фізеші О.Й. Навчально-методичні матеріали з курсу «Педагогіка» (розділ «Теорія виховання») для студентів педагогічних спеціальностей / О.Й. Фізеші. - Ужгород: КП «Ужгородська міська друкарня», 2008. – 80 с.

УКД 37.016:745 / 749

МАЙБОРОДА І.Е., ГАЛЬОВИЧ І.І.
Мукачівський державний університет

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ВИКОРИСТАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ ІГРАШКИ

Слова відомого українського політичного діяча, історика та публіциста В'ячеслава Липинського «без традиції нема культури, без культури нема нації», написані у відомих «Листах до братів-хліборобів ...» ще у 1926 р. [4, с.20], і тепер, майже через сто років після опублікування, не втратили своєї актуальності. Нині в Україні актуалізувалась проблема збереження культурної та історичної самобутності, національних традицій, споконвічних етичних цінностей народу та передача його культурного досвіду підрастаючому поколінню.

Одним із ефективних засобів опанування учнями культурної спадщини народу є ознайомлення, вивчення і виготовлення народної іграшки – унікального різновиду українського народного мистецтва.

Генезис та основні етапи розвитку народної іграшки розкрито в мистецтвознавчих роботах (М. Бартрам, О. Бакушинський, Г. Блінов, М. Бахман, О. Бенуа, М. Грушевський, І. Дайн, О. Найден, Т. Перевезенцева, С. Ханемент) – авторами виокремлено художню специфіку народної іграшки як особливого різновиду декоративно-ужиткового мистецтва. Методичні аспекти використання народної іграшки в навчально-виховному процесі різних навчальних закладів розробляли Є Антонович, Р. Захарчук-Чугай, М. Станкевич, А. Шушкевич, Т. Коваленко, Н. Дігтяр та ін. Завдяки цим дослідженням наука і практика збагатилась змістовними працями та цінним досвідом [2, с. 28].

Упродовж століть народна іграшка зберігає свою пластичну образність, етносимволіку і є своєрідним віддзеркаленням прадавньої культури українців. Для багатьох поколінь вона була одним із давніх засобів естетичного, фізичного, розумового розвитку дітей, першим духовним чинником пізнання довкілля, народної обрядовості, звичаїв, занять та побуту дорослих [1, с.45].

Українська народна іграшка має такі спільні стильові ознаки: повноту об'єму, композиційну компактність, відсутність витончених деталей або дрібних «документальних» подробиць. Характерні ознаки народних ляльок мають глибині семантичні витоки у давніх обрядових антропоморфних первообрядках. Лялька-мотанка є прадавнім сакральним оберегом. Основні вимоги до ляльок-оберегів: при виготовленні заготовки тіла ляльки нічого не можна проколювати голкою – все примотується і прив'язується, голівка ляльки

робиться окремо, після чого на ній вимотується сакральний хрест, і чим більше у нього смуг, тим складніше його зробити. Потім змотується й прив'язується тулуб, ручки та одяг.

Один із різновидів ляльки-мотанки – солом'яні ляльки. Зазвичай, їх використовували у ритуально-культових обрядах підпорядкованих календарному циклу сільськогосподарських робіт. Обряди, що відправлялися на святах супроводжувалися різними оберегами, виготовленими вручну з таких матеріалів як солома, трава, очерет, рогоза, гілки дерев. [3, с.38]. Люди 21 століття вбачають у ляльці тільки декоративність та зовнішні прояви, не приділяючи уваги внутрішньому змісту ляльки. Отримуючи життя завдяки світосприйняттю та уяві автора, лялька несе в собі як індивідуальність майстра, так і генетичну інформацію цілого етносу.

Уроки трудового навчання допомагають дізнатися більше про культуру рідного краю, сформувати естетичний смак, патріотичні почуття, а вміння власноруч створювати ляльку допоможе зберегти давні українські традиції, розуміти їх витoki. Молодшим школярам пропонуються нескладні у виготовленні ляльки, з мінімальною кількістю деталей. Теоретичний матеріал викладається паралельно із формуванням практичних навичок учнів – засвоєнням технічних прийомів ручної роботи з виготовлення народної ляльки. В результаті роботи учні отримують знання про зовнішній вигляд різних видів народної ляльки, про техніку виконання та використання за традиціями українського народу, про способи декорування виробів, вміння застосовувати набуті знання на практиці та самостійно виготовляти окремі види народної ляльки. Завдання учителя насамперед полягає у тому, щоб зацікавити учнів творчістю, викликати бажання займатися творчою діяльністю на все життя, а вже потім надавати початкових знань і навичок виготовлення української народної ляльки.

Іграшка, яка створена дорослими для розвитку дітей як предмет культури має освітнє і виховне значення лише тоді, коли використовується за призначенням. Дитина повинна розуміти іграшку, хотіти з нею творчо діяти. Щоб іграшка, як і гра, була супутником дитинства, людство весь час удосконалювало її. Іграшка так чи інакше завжди була пов'язана з грою. Як і гра, вона є відображенням своєї епохи. Історія іграшки є невід'ємною частиною історії культури суспільства. Для кожної історичної епохи характерні свої іграшки, оскільки розвиток матеріальної основи суспільства, його національної культури позначається не лише на змісті дитячих ігор, а й на тематиці та формах іграшок. В наш час у світ дитячої гри впевнено і владно входять комп'ютерна техніка та ІТ-технології, а сучасний ринок товарів для дітей пропонує різноманітний іграшковий асортимент виробів. Незважаючи на це, традиційна народна іграшка, зроблена з природного матеріалу, на перший погляд проста і примітивна сповнена позитивної енергії, любові, ніжності, тепла, залучає дітей до національної спадщини, традицій та обрядів, передає юному поколінню культурний досвід українського народу.

Література

1. Просалова В. А. Українська діаспора: літературні постаті, твори, біобібліографічні відомості / В. А. Просалова. – Донецьк : Східний видавничий дім, 2012. – 516 с
2. Найден О. С. Українська народна іграшка: смислові та обрядові основи / О.С. Найден. – К. : Видавничий Дім «Стилос», 2007. – 240 с.
3. Герус Л. М. Українська народна іграшка / Л. М. Герус. – Львів : Афіша, 2004. – 264 с.
4. Марцінковська Р.Д. Лялька-мотанка: виготовлення українського оберегу / Р.Д.Марцінковська // Мистецтво та освіта. –2017. – №4(86) - С.28–32.

УДК 37.091.33:7

МАЙБОРОДА І.Е., КУЦАК Є.
Мукачівський державний університет

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО–ВИХОВНОЇ РОБОТИ З МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН

Удосконалення системи освіти необхідно пов'язати з відродженням культурно-творчої місії школи, в якій єдність змісту, форм, засобів і методів освіти стимулюють розвиток художньої культури школярів. В Україні здійснюють перехід на новий зміст навчання, зокрема змінено структуру Базового навчального плану, навчальних програм, запропоновано новий зміст освітніх галузей, уведено до навчально-виховного процесу нові інтегровані дисципліни «Мистецтво», «Художня культура».

Нагальною проблемою є інтеграція – культура і освіта мають бути єдиним комплексом. Як процес створення цілісної і багатовимірної картини світу сьогодні вона набуває статусу одного з провідних методологічних принципів мистецької освіти. При такому підході постає педагогічна необхідність пошуку різних форм і методів мистецької діяльності, які виховують не бездумних виконавців, а мислячих людей з національною самосвідомістю, моральною культурою й естетичним смаком. Аналіз різних підходів до інтегративної організації навчального процесу та змісту освіти свідчить про актуальність самої ідеї побудови освіти на інтегративній основі та наявність широкого кола засобів інтеграції (І. Бех, О. Савченко, А. Данилюк, Б. Юсов, О. Рудницька).

Інтегративний підхід виражається в акцентуванні взаємодії видів мистецтва у змісті й технологіях навчання і виховання учнів, в оцінюванні їхніх освітніх досягнень з урахуванням поліхудожніх ознак. Інтеграція в мистецькій освіті, передбачає об'єднання частин навчально-виховного процесу в єдине ціле, узгодження компонентів і упорядкування відносин між ними, тобто – інтеграційний процес, що забезпечує формування в учнів цілісної і багатовимірної картини світу. Для загального розвитку учнів дуже корисними є інтегровані уроки образотворчого мистецтва та музики, образотворчого мистецтва та літератури, трудового навчання, інформатики тощо.

Естетичне виховання учнів у процесі вивчення мистецтва передбачає вико-ристання взаємозв'язку різновидів художньої творчості,

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>